

УДК 343.37:341.33(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.4.30>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОГАНЕ ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Тараненко М.М.,
*кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри інформаційного, господарського
та адміністративного права
факультету соціології і права,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0002-1594-5598*

Тараненко М.М. Кримінальна відповідальність за погане поводження з військовополоненими: міжнародно-правові стандарти та імплементація в кримінальному праві України.

У статті здійснено комплексний кримінально-правовий аналіз відповідальності за погане поводження з військовополоненими як однієї з найбільш небезпечних форм серйозних порушень міжнародного гуманітарного права. Актуальність дослідження зумовлена повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, у ході якої задокументовано численні випадки катувань, жорстокого, нелюдського та такого, що принижує честь і гідність, поводження з українськими військовополоненими. Масовість і системний характер таких діянь свідчать не лише про ігнорування основоположних принципів гуманності, а й про свідоме порушення імперативних норм міжнародного гуманітарного права, що зумовлює потребу в їх належній кримінально-правовій оцінці.

У статті проаналізовано міжнародно-правові стандарти поводження з військовополоненими, закріплені насамперед у Женевській конвенції про поводження з військовополоненими 1949 року, Додаткових протоколах до неї, а також в офіційних коментарях Міжнародного комітету Червоного Хреста. Розкрито поняття поганого поводження з військовополоненими, визначено його основні форми та прояви, зокрема фізичне насильство, катування, заподіяння фізичних і моральних страждань, утримання в нелюдських умовах, відмову в наданні необхідної медичної допомоги. Проведено відмежування поганого поводження від катувань та інших суміжних складів злочинів, що має принципове значення для правильної кримінально-правової кваліфікації відповідних діянь.

Особливу увагу приділено кримінально-правовій характеристиці відповідальності за погане поводження з військовополоненими в Україні. Проаналізовано об'єкт, об'єктивну та суб'єктивну сторони відповідного воєнного злочину, а також особливості спеціального суб'єкта кримінальної відповідальності. Досліджено проблеми бланкетності кримінально-правових норм, співвідношення статей Кримінального кодексу України, що передбачають відповідальність за воєнні злочини та злочини проти встановленого порядку несення військової служби, а також питання конкуренції загальнокримінальних і спеціальних складів. Окремо розглянуто проблему встановлення зв'язку діяння з міжнародним збройним конфліктом як визначального критерію кваліфікації воєнних злочинів.

Ключові слова: військовополонені, міжнародне гуманітарне право, воєнні злочини, злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), кримінальна відповідальність, погане поводження.

Taranenko M.M. Criminal liability for ill-treatment of prisoners of war: international legal standards and their implementation in Ukrainian criminal law.

The article provides a comprehensive criminal-law analysis of liability for ill-treatment of prisoners of war as one of the most serious forms of grave violations of international humanitarian law. The relevance of the study is determined by the full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, during which numerous cases of torture, cruel, inhuman, and degrading treatment of Ukrainian prisoners of war have been documented. The mass and systematic nature of such acts demonstrates not only a disregard for the fundamental principles of humanity, but also a deliberate violation of peremptory norms of international humanitarian law, which necessitates their proper criminal-law assessment at the national level.

The article analyses international legal standards governing the treatment of prisoners of war, primarily enshrined in the 1949 Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War, its Additional Protocols, as well as the official commentaries of the International Committee of the Red Cross. The concept of ill-treatment of prisoners of war is examined, and its main forms and manifestations are identified, including physical violence, torture, the infliction of physical or mental suffering, detention in inhuman conditions, and the denial of necessary medical care. Particular attention is paid to distinguishing ill-treatment from torture and other related criminal offences, which is of fundamental importance for the correct criminal-law qualification of such acts.

Special emphasis is placed on the criminal-law characteristics of liability for ill-treatment of prisoners of war under Ukrainian law. The article examines the object of the crime, its objective and subjective elements, as well as the specific features of the special subject of criminal liability for war crimes. The study addresses the problems arising from the blanket nature of criminal-law provisions, the relationship between different articles of the Criminal Code of Ukraine establishing liability for war crimes and military offences against the established order of military service, and issues of competition between general criminal offences and special war crime provisions. Particular attention is devoted to the problem of establishing a nexus between the act and an international armed conflict as a decisive criterion for the qualification of war crimes.

Key words: prisoners of war, international humanitarian law, war crimes, crimes against the established order of military service (military crimes), criminal liability, ill-treatment.

Постановка проблеми. Збройні конфлікти в умовах сучасності повсякчас супроводжуються численними порушеннями норм міжнародного гуманітарного права, серед яких особливе місце займає жорстоке поводження з військовополоненими. Забезпечення належного захисту осіб, які потрапили в полон у зв'язку з участю в міжнародному збройному конфлікті, є однією з фундаментальних вимог міжнародного правопорядку та одним із ключових індикаторів дотримання принципів гуманності під час війни.

Проблематика кримінальної відповідальності за погане поводження з військовополоненими набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. Зафіксовані міжнародними та національними органами факти катувань, принижень, незаконного утримання, позбавлення медичної допомоги та інших форм жорстокого поводження з військовополоненими свідчать про системний характер таких порушень та зумовлюють необхідність їх ґрунтовного кримінально-правового осмислення.

Кримінальна відповідальність за порушення правил поводження з військовополоненими розглядається як один із ключових механізмів забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права. Водночас практика застосування кримінального законодавства України у цій сфері виявляє низку проблем, пов'язаних із тлумаченням диспозицій відповідних норм, визначенням ознак складу злочину, конкуренцією кримінально-правових норм, а також доказуванням факту поганого поводження в умовах збройного конфлікту.

Норми міжнародного гуманітарного права встановлюють абсолютну заборону жорстокого поводження з військовополоненими незалежно від обставин збройного конфлікту, статусу сторін чи мотивів їхніх дій. Водночас імплементація цих норм у національне кримінальне законодавство та їх практичне застосування стикаються з низкою теоретичних і практичних труднощів.

Проблема полягає, зокрема, у відсутності єдиного підходу до визначення змісту поняття «погане поводження», у розмежуванні його з іншими формами воєнних злочинів, а також у складності доведення відповідних діянь в умовах триваючих бойових дій. Це обумовлює необхідність

комплексного аналізу кримінальної відповідальності за погане поводження з військовополоненими з позицій міжнародного гуманітарного права, кримінального права України та доктринальних підходів вітчизняної юридичної науки.

Метою статті є системний кримінально-правовий аналіз кримінальної відповідальності за погане поводження з військовополоненими, а саме визначення міжнародно-правових стандартів поводження з військовополоненими; доктринальне тлумачення поняття та форм поганого поводження з військовополоненими; характеристику кримінально-правових ознак відповідних діянь у праві України; формулювання пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика кримінальної відповідальності за порушення законів і звичаїв війни, включаючи захист військовополонених, розглядалася в межах ширших досліджень воєнних злочинів і імплементації міжнародного гуманітарного права у національне право. Зокрема, у працях Ю.В. Бадюкова аналізуються питання бланкетності та проблеми практичного застосування норм про воєнні злочини і порушення законів та звичаїв війни [1, 2]. В наукових роботах О.О. Дудорова висвітлюються підходи до кваліфікації воєнних злочинів, питання суб'єктного складу та конкуренції кримінально-правових норм [4]. В.О. Навроцький розглядає загальнотеоретичні аспекти кваліфікації та методологічні проблеми застосування кримінального закону, що мають принципове значення і для воєнних злочинів [9].

В межах доктрини міжнародного гуманітарного права М.М. Гнатовський та О.В. Задорожній досліджують міжнародно-правові стандарти захисту осіб, які перебувають під владою супротивної сторони [6]. Т.Р. Короткий аналізує міжнародно-правові механізми захисту жертв збройних конфліктів і питання відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права [8].

Після початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України з'явилися спеціалізовані дисертаційні дослідження, безпосередньо присвячені проблемам воєнних злочинів у сучасних умовах. Так, у дисертації М.К. Зубанського «Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни» (2023) здійснено комплексний кримінально-правовий аналіз відповідних складів злочинів з урахуванням практики їх застосування після 2022 року; окрему увагу автор приділяє серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права, що охоплюють і погане поводження з військовополоненими [7].

Сучасні проблеми кримінальної відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права також стали предметом дисертаційного дослідження Ю.І. Ясеницького «Кримінальна відповідальність та покарання військовослужбовців за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права» (2025), висновки якого мають безпосереднє значення для розуміння кримінально-правової природи поганого поводження з військовополоненими та механізмів притягнення винних осіб до відповідальності [10].

Таким чином, попри наявність значної кількості наукових праць, у яких розглядаються воєнні злочини та серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, погане поводження з військовополоненими досі не стало предметом окремого комплексного кримінально-правового дослідження, що зумовлює актуальність цієї статті та її наукову новизну.

Виклад основного матеріалу. Міжнародно-правові стандарти поводження з військовополоненими становлять один із базових елементів сучасного міжнародного гуманітарного права, що спрямовуються на забезпечення мінімальних гарантій гуманного ставлення до осіб, які припинили безпосередню участь у бойових діях у зв'язку з потраплянням в полон. Формування цих стандартів відбувалося поступово, у відповідь на необхідність обмеження жорстокості війни та захисту людської гідності навіть в умовах збройного протистояння.

Ключовим міжнародно-правовим актом, що комплексно регламентує статус військовополонених, є Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року (далі – III ЖК), яка закріплює фундаментальний принцип гуманного поводження з військовополоненими за будь-яких обставин [5]. Положення III ЖК передбачають, що військовополонені повинні завжди користуватися повагою до їх особи та честі, а будь-які акти насильства, залякування, образи, приниження гідності або дискримінації забороняються.

Одним із центральних елементів міжнародних стандартів є абсолютна заборона жорстокого поводження, яка охоплює як фізичне насильство, так і психологічний тиск, катування, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження. Зокрема, М.М. Гнатовський відзначає, що стандарти захисту осіб, які перебувають під владою супротивної сторони, є складовою «ядра» міжнародного

гуманітарного права й мають застосовуватися незалежно від обставин та поведінки учасників конфлікту [3, с. 214].

Зміст міжнародно-правових стандартів деталізується в авторитетних тлумаченнях, зокрема в Коментарях до ЖК III, підготовлених Міжнародним комітетом Червоного Хреста. У цих коментарях наголошується, що поняття поганого поводження охоплює широкий спектр дій або бездіяльності, здатних спричинити фізичні чи моральні страждання військовополоненим, навіть за відсутності тілесних ушкоджень [11].

Міжнародні стандарти передбачають також обов'язок держав криміналізувати серйозні порушення правил поводження з військовополоненими та забезпечити ефективне переслідування винних осіб. У цій площині погане поводження з військовополоненими розглядається як воєнний злочин, що тягне індивідуальну кримінальну відповідальність і може підпадати під юрисдикцію як національних, так і міжнародних судових органів.

Таким чином, міжнародно-правові стандарти поводження з військовополоненими формують нормативну основу для заборони будь-яких форм жорстокого або принизливого поводження та створюють правові передумови для кримінальної відповідальності за такі діяння. Їх належна імплементація у національне кримінальне законодавство є необхідною умовою ефективного захисту прав військовополонених і забезпечення принципу невідворотності покарання за воєнні злочини.

Поняття «погане поводження з військовополоненими» не має універсальної легальної дефініції ані в міжнародному гуманітарному праві, ані в кримінальному законодавстві України, що зумовлює необхідність його доктринального тлумачення з урахуванням міжнародних стандартів та практики їх застосування. Водночас заборона поганого поводження є одним із ключових принципів правового статусу військовополонених і становить основу їхнього правового захисту під час міжнародного збройного конфлікту.

У міжнародному гуманітарному праві поняття «погане поводження» використовується як узагальнювальна категорія, що охоплює різні форми жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження з військовополоненими. Відповідні положення ЖК III спрямовані на запобігання будь-яким актам насильства чи залякування та на унеможливлення заподіяння фізичних або моральних страждань військовополоненим [5].

Коментарі Міжнародного комітету Червоного Хреста уточнюють, що погане поводження може мати як активну форму (фізичне насильство, катування, побиття, примус), так і пасивну форму, пов'язану з ненаданням необхідної допомоги, створенням нелюдських умов утримання, позбавленням їжі, води або медичної допомоги [11]. При цьому відсутність видимих тілесних ушкоджень не виключає визнання таких дій в якості поганого поводження, якщо вони спричиняють істотні моральні або психічні страждання.

Українські науковці звертають увагу на необхідність розмежування поганого поводження з військовополоненими від суміжних понять, зокрема катувань та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження. Зокрема М.М. Гнатівський справедливо зазначає, що катування є найбільш тяжкою формою поганого поводження та характеризується умисним завданням сильного фізичного болю з певною метою, тоді як погане поводження може охоплювати ширший спектр дій без обов'язкової наявності спеціальної мети [3, с. 221].

Водночас О.В. Задорожній додатково наголошує, що психологічний тиск, приниження, погрози, тривале утримання в неналежних умовах або відмова у наданні медичної допомоги можуть кваліфікуватися як форми жорстокого або нелюдського поводження з військовополоненими [6, с. 173]. У цьому контексті погане поводження слід розуміти як узагальнювальну категорію, що охоплює всі дії або бездіяльність, несумісні з принципом гуманного ставлення до військовополонених.

Форми поганого поводження з військовополоненими можуть включати, зокрема: фізичне насильство; катування; систематичні побиття; психологічний тиск, залякування та приниження; утримання в антисанітарних або небезпечних для життя умовах; відмову у наданні медичної допомоги; незаконне примушування до виконання робіт воєнного характеру; застосування колективних покарань або дискримінаційних заходів.

Отже, поняття поганого поводження з військовополоненими має комплексний характер і охоплює широкий спектр заборонених дій і бездіяльності, що суперечать стандартам міжнародного гуманітарного права. Його правильне тлумачення та розмежування з суміжними правовими кате-

горіями є необхідною передумовою для належної кримінально-правової кваліфікації у національному праві України.

У сучасній українській кримінально-правовій доктрині питання криміналізації поганого поведіння з військовополоненими розглядається переважно в контексті воєнних злочинів та імплементації норм міжнародного гуманітарного права. У наукових працях простежуються різні підходи до визначення змісту відповідної кримінально-правової заборони, її місця в системі Особливої частини КК України та ефективності чинної моделі криміналізації.

Частина дослідників виходить з того, що кримінальна відповідальність за погане поведіння з військовополоненими є прямим наслідком міжнародних зобов'язань України. М.М. Гнатовський підкреслює, що національне кримінальне право має не лише формально відтворювати положення Женевських конвенцій, а й забезпечувати їх реальну дієвість шляхом криміналізації серйозних порушень, включаючи різні форми жорстокого та принизливого поведіння [3, с. 238–245].

У кримінально-правовій літературі звертається увага на проблеми законодавчої техніки та правозастосування. Ю.В. Бадюков зазначає, що чинна модель криміналізації воєнних злочинів характеризується значним рівнем бланкетності та потребує доктринального і практичного наповнення через стандарти МГП; за відсутності такого наповнення виникає ризик неоднакової практики кваліфікації та доказування [1, с. 91–94; 2].

О.О. Дудоров наголошує, що бланкетність диспозиції сама по собі не є недоліком, однак за відсутності узгоджених методик тлумачення і доказування вона може призводити до зниження рівня кримінально-правового захисту потерпілих. Науковець підкреслює необхідність системного використання норм МГП у кваліфікації та аргументації обвинувачення, зокрема щодо встановлення контексту збройного конфлікту і статусу потерпілої особи [4, с. 152–156].

Окремий напрям доктринальних дискусій стосується співвідношення поганого поведіння та катування. В.О. Навроцький вказує, що не кожен акт поганого поведіння досягає рівня катування у вузькому кримінально-правовому розумінні, однак це не зменшує суспільної небезпечності таких діянь як воєнного злочину; відповідно, збереження окремої кримінально-правової заборони поганого поведіння має самостійне значення [8, с. 307–311].

У площині міжнародного права О.В. Задорожній акцентує, що криміналізація поганого поведіння з військовополоненими має враховувати не лише фізичні, а й психологічні аспекти впливу на особу, зокрема приниження, залякування, ізоляцію та позбавлення елементарних умов існування, що відповідає сучасному розумінню гуманності у міжнародному праві [6, с. 181–190]. Т. Р. Короткий, розглядаючи механізми міжнародно-правового захисту, підкреслює важливість ефективного переслідування серйозних порушень МГП та розвитку національних інституцій документування і кримінального переслідування [8, с. 92–110].

Загалом аналіз доктринальних підходів свідчить про наявність консенсусу щодо необхідності кримінальної відповідальності за погане поведіння з військовополоненими, водночас зберігаються дискусії щодо оптимальної моделі криміналізації, деталізації диспозицій та механізмів практичної реалізації. Ці наукові напрацювання створюють теоретичне підґрунтя для аналізу особливостей кваліфікації відповідних злочинів у контексті сучасних збройних конфліктів.

Окремої уваги потребує проблема конкуренції норм. Погане поведіння з військовополоненими може одночасно містити ознаки інших складів (катування, умисні тілесні ушкодження тощо). На нашу думку у таких випадках пріоритет має спеціальна норма про воєнні злочини, якщо діяння вчинене у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом та спрямоване проти військовополоненого.

Крім цього у кримінально-правовій оцінці поганого поведіння з військовополоненими однією з найбільш дискусійних є проблема конкуренції норм між статтями 438 (Воєнні злочини) та 434 (Погане поведіння з військовополоненими КК України, враховуючи, що обидві наведені норми охоплюють діяння, що пов'язані з предметом нашого дослідження. Проте їх застосування зумовлюється різними об'єктами кримінально-правової охорони та різним нормативним підґрунтям.

Ст. 438 КК України («Порушення законів та звичаїв війни») має бланкетний характер і безпосередньо імплементує норми міжнародного гуманітарного права в національне кримінальне законодавство. Як зазначає О. О. Дудоров, зміст цієї норми не може бути встановлений без системного звернення до міжнародно-правових джерел, які визначають перелік заборонених діянь і стандарти гуманного поведіння в умовах міжнародного збройного конфлікту [4, с. 145–152].

Погане поводження з військовополоненими, включаючи катування, фізичне насильство, заподіяння фізичних або моральних страждань, утримання в нелюдських умовах та відмову в медичній допомозі, прямо кваліфікується міжнародним гуманітарним правом як серйозне порушення Женевських конвенцій [11].

Натомість ст. 434 КК України («Погане поводження з військовополоненими та цивільним населенням») традиційно розглядається в доктрині як військовий злочин внутрішнього характеру, спрямований на охорону встановленого порядку несення військової служби та військової дисципліни. Її об'єктом є, передусім, внутрішній військовий правопорядок, а не міжнародно-правовий режим ведення війни. В.О. Навроцький підкреслює, що злочини проти порядку несення військової служби мають самостійне значення і не завжди збігаються за змістом із воєнними злочинами в розумінні міжнародного права [9, с. 298–305].

У сучасній доктрині кримінального права переважає підхід, відповідно до якого у випадках, коли погане поводження з військовополоненими вчинене у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом та становить серйозне порушення норм міжнародного гуманітарного права, пріоритет має застосування ст. 438 КК України як спеціальної норми про воєнні злочини. М.К. Зубанський у дисертаційному дослідженні 2023 року обґрунтовує, що кваліфікація таких діянь за загальними або внутрішньовійськовими складами призводить до зниження ступеня суспільної небезпеки воєнних злочинів та не відповідає міжнародним зобов'язанням України щодо переслідування серйозних порушень міжнародного гуманітарного права [7, с. 172–180].

Водночас застосування ст. 434 КК України є можливим у тих випадках, коли не встановлено достатнього зв'язку діяння з міжнародним збройним конфліктом або коли порушення не досягає рівня серйозного порушення міжнародного гуманітарного права, але при цьому має місце порушення внутрішніх правил військової служби та гуманного поводження. У такій ситуації ст. 434 КК України виконує субсидіарну функцію, доповнюючи кримінально-правовий механізм захисту військовополонених.

Таким чином, конкуренція між ст.ст. 438 та 434 КК України вирішується з урахуванням характеру порушених норм, статусу потерпілого, а також наявності зв'язку діяння з міжнародним збройним конфліктом. Пріоритет має надаватися кваліфікації за ст. 438 КК України у випадках серйозних порушень міжнародного гуманітарного права, тоді як ст. 434 КК України застосовується у допоміжному порядку, коли відсутні ознаки воєнного злочину у міжнародно-правовому значенні.

Таким чином, національне кримінальне законодавство формує основу для притягнення винних осіб до відповідальності за погане поводження з військовополоненими, однак ефективність реалізації цієї основи значною мірою залежить від належного тлумачення бланкетних елементів, коректного встановлення зв'язку із збройним конфліктом та формування сталої практики застосування.

Висновки. Погане поводження з військовополоненими є одним із найтяжчих порушень міжнародного гуманітарного права, заборона якого має імперативний характер і не допускає жодних відступів незалежно від обставин збройного конфлікту. У міжнародному праві поняття «погане поводження» має узагальнювальний характер і охоплює широкий спектр дій та бездіяльності, які спричиняють фізичні або моральні страждання військовополоненим; відсутність тілесних ушкоджень не виключає протиправності таких діянь.

Кримінальне законодавство України передбачає відповідальність за порушення правил поводження з військовополоненими як різновид воєнних злочинів; водночас чинна модель криміналізації має бланкетний характер і вимагає належного тлумачення із залученням стандартів МГП.

Доктринальні підходи українських науковців підтверджують необхідність кримінальної відповідальності за погане поводження з військовополоненими, проте вказують на дискусійність оптимальної моделі криміналізації, деталізації диспозицій та механізмів правозастосування. У випадках, коли погане поводження вчиняється щодо військовополоненого у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом, доцільним є пріоритетне застосування спеціальних норм про воєнні злочини, навіть за наявності ознак загальнокримінальних складів. Для підвищення ефективності кримінально-правового захисту військовополонених доцільно розглянути можливості уточнення національних кримінально-правових конструкцій (з урахуванням стандартів МГП та доктринальних підходів) і посилення інституційної спроможності щодо розслідування та доказування таких діянь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бадюков Ю.В. Кримінально-правова характеристика поганого поводження з військовополоненими (ст. 434 Кримінального кодексу України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2019. 224 с.
2. Бадюков Ю.В. Бланкетність кримінально-правової заборони щодо поганого поводження з військовополоненими (ст. 434 Кримінального кодексу України): національний та міжнародний елементи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Вип. 6. Т. 1. С. 125–128. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2018/tom_1/30.pdf.
3. Гнатівський М.М. Міжнародне гуманітарне право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 432 с.
4. Дудоров О.О. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 512 с.
5. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_15.
6. Задорожній О.В. Міжнародне право в умовах збройного конфлікту: монографія. Київ: К.І.С., 2015. 312 с.
7. Зубанський М.К. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни: дис. ... д-ра філос. з права: 081 «Право». Львів, 2023. 260 с.
8. Короткий Т.Р. Міжнародно-правовий захист жертв збройних конфліктів: монографія. Одеса: Фенікс, 2014. 256 с.
9. Навроцький В.О. Кримінальне право України: підручник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. 640 с.
10. Ясеницький Ю.І. Кримінальна відповідальність та покарання військовослужбовців за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права: дис. ... д-ра філос. з права: 081 «Право». Київ, 2025. 280 с.
11. International Committee of the Red Cross. Commentary on the Third Geneva Convention (Convention III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva: ICRC, 2020. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciii-1949/foreword/commentary/2020>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Тараненко М.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0